

EVVEL ZAMAN İÇİNDE EFLATUN CEM GÜNEY
TÜRK MASAL SÖZLÜĞÜ

evvel zaman
içinde

6/A

VE

6/B

SINIFININ
KATKILARIYLA

DANIŞMAN
ÖĞRETMENLER:

Ayşe YILMAZ

Esra ÖZDEMİR

-A-

Ah ü zar etmek: İnlemek, ah etmek, ahlayıp vahlamak, ah çekmek, sızlanmak veya dert yanmak olarak tanımlanır.

Ahd: Bir şeyin yerine getirilmesini emretmek, tâlimat vermek; söz vermek.

Ahu: 1. Ceyan. 2. Zarif, ince kadın.

Ahval: Hal, durum, olay.

Arşın: Eskiden kullanılan, 68 santimetreye eşit bir uzunluk ölçüsü

Avare: İşsiz, güçsüz ve aylak.

-B-

Bade: Şarap, içki

Baldıran: Maydanozgillerden, nemli yerlerde yetişen zehirli bitkilerin ortak adı.

Bermurad: Emeline kavuşan, arzusu yerine gelen, dileğine eren. (Farsça)

Bühtan: Kara çalma, suç yükleme.

-C-

Cevher: 1. Madenin özü. 2. Değerli taş.

Cirit: 1. İki takımın, dört nala koşan atlar üzerinden birbirine değnek atarak, topluca oynadıkları bir oyun. 2. Bu oyunda kullanılan yaklaşık bir metre boyundaki değnek.

-Ç-

Çapanoğlu: Başa dert olacak durum.

Çarık: Genellikle küçük yaşta, bir zanaat öğrenmek amacıyla bir ustanın yanında çalışan kimse.

Çıra: Çam ve benzeri reçineli ağaçların yağlı ve yanmaya elverişli bölümü.

Çopur: Yüzünde çiçek hastalığından kalma çok sayıda küçük yara izleri bulunan kimse.

Gökten Uç Elma Düştü

Çulha: El tezgâhında bez dokuyan kimse, dokumacı.

-D-

Devran: Yeryüzü, dünya

Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak: Daha iyisini ya da daha değerlisini ararken eldeki değerli şeyi kaybetmek anlamına gelir.

Dürülü: Dürülmüş, kıvrılmış.

-E-

Efsun: Büyü

Elvan: Renkli

Emlik: Ana sütü emmekte olan, henüz süttten kesilmemiş.

Encam: İşin sonu, son

Endaze: Eskiden kullanılan, altmış beş santimetre boyunda bir uzunluk ölçüsü.

-F-

Felek: Gök, gökyüzü, dünya, alem

Fevt etmek: Bir fırsatı kaçırmak, kaybetmek, yitirmek.

Firaklı: İçte işleyen, üzüntü verici, dokunaklı.

-G-

Gafil: Habersiz ve hazırlıksız olduğu, beklemediği bir sırada bastırıp istemediği bir duruma düşürmek.

Gergef: Genellikle dikdörtgen biçiminde, üzerine nakış işlenecek kumaşın gerildiği, iç içe geçebilen iki çerçeveden oluşan araç.

Gönenmek: Sevinç duymak, mutlu olmak, sevinmek.

Güve Yeniği: Yünlü dokumada güvenin oluşturduğu delik.

Güvermek: Yeşermek, yeşillenmek.

Güvey: Evlenmekte olan bir erkeğe, evlenme töreni sırasında verilen ad.

-H-

Hacet: Herhangi bir şey için gerekli olma.

Harami: Haydut, yol kesen kimse.

Hayıflanmak: Birinin yaptığı bir şey ya da söylediği bir söz karşısında üzülme.

-I-

İlgıt İlgıt: Yavaş yavaş, ağır ağır ya da hafif hafif anlamlarına gelmektedir.

-İ-

İflah: Güç ve kötü bir durumdan kurtularak iyi bir duruma gelme, iyileşme, onma.

İkrar: Saklamayarak söyleme, açıkça söyleme, gizlemeyip açıklama.

-K-

Kaf Dağı: Genellikle masalarda yer alan, dünyayı çevrelediğine inanılan, arkasında cinlerin, perilerin bulunduğu varsayılan, zümrüten yapılmış bir yerdir.

Kahır: Derin üzüntü ya da sıkıntı, derin acı, içe işleyen üzüntü.

Kandil: İçinde zeytinyağı, gazyağı gibi sıvı bir yakıt ve fitil bulunan kaptan oluşan aydınlatma aracı.

Kasal: 1. Kibir, gurur, övünme. 2. Buğday içinde olan siyah taneler.

Kasavet: Kaygı, sıkıntı, üzüntü.

Kasd etmek: Kişinin bir hedefi gerçekleştirme amacı ve gayesi.

Kavil: Söz verme, anlaşma.

Kement: 1. Sığırtmaçların kovaladıkları hayvanları yakalamak için savurdıkları, ucu ilmikli, kaygan, uzun ip ya da kayış. 2. eskiden insan asmak için kullanılan, ilmikli, yağlı kayış.

Kemlik: Kötülük

Keramet: Ermiş kimselerin gösterdiklerine, yarattıklarına inanılan, aklın sınırlarını aşan, şaşkınlık verici, doğüstü olay.

Kerevet: Üzerine şilte serilerek oturmaya ya da yatmaya yarayan, tahtadan yapılmış yüksekçe yer.

Kerpiç: Duvar örmek için kullanılmak üzere tahta kalıplara dökülerek güneşte kurutulmuş balçık.

Koru: Şehir içinde ya da şehirlerin yakın çevresinde yer alan, çevresi sınırlandırılmış büyük ağaç toplulukları.

Köroğlu: Eski bir asker ve sonradan dağa çıkan bir Celali eşkiyasıdır. Bu adı (belki de bir mahlas olarak) eski Türk destanlarındaki bir kahramandan almıştır. Asıl adı Ruşen'dir. Köroğlu; yiğit, adaletli, inançla dolu ideal bir insan profilidir.

Köse: sakalı bıyığı çıkmayan ya da pek seyrek olan erkek.

Külek: Yağ, bal, pekmez gibi şeyler koymaya yarayan, genellikle kapaklı tahta kova.

-M-

Mahluk: Yaratık.

Mahzun: Üzgün, üzüntülü.

Masal: Halkın ortak yaratisı olarak ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa aktarılan, cin, peri, dev gibi olağanüstü kişileri de olan, olağanüstü olaylara yer veren, genellikle bir tekerlemeyle ya da bir varmış, bir yokmuş gibi bir sözle başlayan bir tür halk öyküsü.

Maval: Arapça "mevval" kökünden dilimize geçmiş, modern dilde "yalan, uydurma" anlamına gelen sözcük.

Mazı: Doğu Asya ve Kuzey Amerika'nın batı bölgerinde yetişen ve odunu için ya da süs ağacı olarak başka ülkelerde de yetiştirilen kozalaklı ağaçlardır. Türkiye'de doğal olarak bulunmazlar ancak süs bitkisi olarak yetiştirilmektedir.

Mekik: Dokumacılıkta, el dokuma tezgâhında ya da otomatik dokuma tezgâhlarda atkı ya da argaç adı verilen ve enine olan iplikleri, arış denilen ve uzunlamasına olan ipliklerin arasından geçirmeye yarayan masuralı araç.

Melanet: Büyük kötülük, lanetlenecek iş veya davranış.

Melul: Üzgün, boynu bükük.

Menendi: Benzer, eş

Mintan: 1. Yakasız, uzun kollu erkek gömleği. 2. Gömlek üzerine giyilen kollu yelek.

Miskin: Tembel, uyuşuk, tepkisiz kimse.

Muhanet: Türk Dil Kurumuna göre namert, alçak ve korkak manasında kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra kadın yaradılışlı adam, ödlele anlamında da kullanılmıştır. Vefasız manasında da tezahür etmiştir.

Mumbar: TDK'ya göre mumbar Farsça mebâr, mubâr kelimelerinden gelir. 1. Büyükbaş ve küçükbaş hayvanların kalın bağırsağı. 2. Bu bağırsağa ciğer, kıyma, pirinç veya bulgur doldurularak yapılan yemek.

Müneccim: Geleceği gören ve bu tür işlerle uğraşan kişiler.

-N-

Nacak: Uzun bir sapı bulunan ve keskin kısmıyla pek çok farklı yerde kullanılan bir alet türüdür.

-P-

Paluze: Nişasta ve şekerle yapılan ve üzerine dövülmüş ceviz serpilerek servis edilen bir tür Osmanlı tatlısıdır.

Payan: Son, sonuç, nihayet.

-S-

Seyran: Gezme, gezinme.

Sırma: 1. Altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel. 2. Bu telden yapılmış veya bu tel gibi olan. 3. Rütbe gösteren şerit.

Sükut: Sessizlik

Sülün: Sülüngillerden kuyruğu çok uzun ve eti yenebilen bir kuş türü demektir.

Süyüm: Halk ağzında iğneye geçirilen bir sap iplik.

-Ş-

Şadıman: Sevinçli

-T-

Tandır: Yere çukur kazılarak hazırlanan küçük fırın.

Tebdil: Değiştirme.

Telek: Kuşların gövde, kanat ve kuyruklarında bulunan, örtü, uçma ve kuyruk telekleri olarak üçe ayrılan, türlü renklerde ve kalın eksenli tüy.

Tembih: Bir şeyin belli bir biçimde ve yolda yapılmasını söyleme, bunu üstelleyerek anımsatma, uyarı.

Tevekkeli: Olumsuz eylemlerde boş yere, boşuna, amaçsız, nedensiz, rasgele.

Tortu: Çözünmeyen özdeklerin oluşturduğu yığılım.

Toy: 1. Türk yazı dilinin ilk kaynaklarından itibaren toy biçiminde kullanılan kelime 'ziyafet, şölen, şenlik' anlamındadır. 2. Gençliği dolayısıyla yeterli bilgisi, birikimi, görmüş geçirmişliği olmayan, deneyimsiz, beceriksiz olan kimse.

Tura: Paranın resimli yüzü.

Turab: Toz, toprak.

Turunç: Turunçgillerden, sıcak ya da ılıman bölgelerde yetişen, portakala benzeyen, çiçekleri ve meyvesinin kabuğu koku yapımında kullanılan bir ağaç. 2. Bu ağacın, önce yeşil sonra kıvı sarı renkli olan, portakala benzeyen, acımtırak sulu, reçeli güzel olan meyvesi.

-V-

Viran: Yapı ve yer için yıkılıp dökülmüş, bakımsız kalmış, yıkılmış, yıkık.

Virane: Eskiyip, bakımsız kalıp çok harap olmuş ya da yıkılmış yapı. Yapılardan geriye kalmış olan enkaz, yıkıntı, ören.

Vüzera: Vezirler

-Y-

Yaşmak: Kadınların feraceyle birlikte kullandıkları, yalnızca gözleri açıkta bırakan yüz örtüsü.

Yavan: 1.Yağı yeterince olmayan, yağı az olan. 2. Yanında katık olmayan, katıksız.

Yayık: Tereyağı elde etmek için sütün içinde dövüldüğü ya da çalkalandığı kap.

Yaylım Ateşi: Yaylım ateşi, temel olarak verilen bir komut üstüne hafif veya ağır ateşli silahların aynı anda ateşlenmesi ile oluşan atış perdesidir. Bu atış şeklinin icrası ile amaç düşmanın taarruza kalmasını engellemek, hareket kabiliyetini en aza indirmek veya zaten taarruza geçmiş düşman unsurun taarruzunu kırmaktır.

*...herkim üz yoluna kitti, şunıñ bilen ekiyet te bitti .
(...herkes kendi yoluna gitti, böylece masal da bitti.)*